

*Младен Лишанин**

Институт за политичке студије, Београд

СРПСКА ПОЛИТИКОЛОГИЈА У СВЕТЛОСТИ МЕЂУНАРОДНЕ НАУЧНЕ ПРАКСЕ**

Сажетак

Истраживања у области политичких наука у Србији карактерише неколико хроничних и акутних проблема, који узрокују просечно врло низак квалитет остварених резултата. У односу на академску заједницу у научној области политичких наука – а у оквиру ширег корпуса друштвено-хуманистичких наука – ови проблеми су генерисани како егзогено, тако и ендогено. У егзогене проблеме, или спутавајуће факторе, спадају они који су последица неадекватних институционалних решења везаних за рад ресорног министарства, матичног научног одбора, различитих комисија и стручних тела, и, пре свега, изразито оскудног финансирања (далеко испод европског просека) заснованог на готово неодрживом систему. Ендогени проблеми, генерисани од стране самих припадника академске заједнице у процесу истраживања или објављивања остварених резултата, међутим, барем су једнако озбиљни, а дугорочно можда и штетнији по стање дисциплине у Србији. Они се односе на суштинску неусклађеност академског понашања са међународно прихваћеним добрим праксама у областима као што су: академска етика, поштовање ауторских права, рецензирање чланака, монографија и пројеката, непотизам, успостављање и промовисање клијентелистичких мрежа, али и питања личног и професионалног

* Електронска адреса аутора: mladen.lisanin@ips.ac.rs.

** Овај рад је настао у оквиру пројекта „Демократски и национални капацитети политичких институција Србије у процесу међународних интеграција“, бр. 179009, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије. Првобитна верзија текста изложена је на националном научном скупу „Стање и перспективе српске политичке науке и савремене политиколошке парадигме“, одржаном 14.11.2018. године у Београду, у организацији Института за политичке студије.

интегритета заснована на недовољном личном усавршавању и унапређивању категоријално-појмовног апарата дисциплине. Аутор чланка тврди да су, за разлику од егзогених проблема који се махом односе на адекватност правног оквира и доступних материјалних ресурса за истраживање, ендогени проблеми веома тешко решиви у временском распону од једне или чак двеју генерација, тим пре што субоптималне академске праксе подстичу погубне елементе система заснованог у доброј мери на негативној селекцији, чиме се, у крајњој инстанци, и последице егзогених ограничења прогресивно умножавају. У практичној сфери, ово значи да добар део остварених резултата политиколошких истраживања има изразито малу или нема никакву ефективну употребљивост, што целој научној области отежава силазак са пословичне „куле од слоноваче“ у стварни свет, и отвара питање о суштинској егзистенцијалној кризи дисциплине. Закључак је да савремена српска политикологија, барем средњорочно гледано, има још лошију перспективу него што би се дало закључити пуком анализом нормативног и институционалног оквира. Отуда препорука за решавање акутних и хроничних проблема српске политикологије мора, поред захтева за ревидирањем и оптимизацијом институционалног система награда и казни, да обухвати и позив на интернализацију добрих пракси у оквиру саме академске заједнице.

Кључне речи: Србија, политичке науке, друштвено-хуманистичке науке, академска пракса

1. УВОД

Стање и перспективе истраживања у области друштвених наука уопште, а политичких наука (политикологије) посебно, у савременој Србији у највећој мери значајно одударају од широко прихваћене међународне праксе, како у погледу релевантних правила и институционалних аранжмана у оквиру којих се истраживања спроводе, тако и у погледу самог начина спровођења истраживачких пројеката и квалитета остварених резултата. Узроци заостајања су бројни и неодвојиви су од проблема у другим секторима, попут високог образовања или јавних финансија.

Дебате о стању и перспективама политикологије у Србији не одвијају се у вакууму, и упркос чињеници да су многи проблеми посебно карактеристични, готово ендемски, већина њих се у већој или мањој мери јављају и у осталим европским, нарочито (пост) транзиционим друштвима. Разлика је у томе што у већини других академских заједница ови проблеми представљају аномалију и одступање од добре праксе, док су у случају Србије они саставни

део праксе. Када је реч о чисто академским дискусијама о природи, сврси и трансформацијама политичких наука у савремено доба – дакле темама које нису директно везане за често субоптималне начине спровођења самих истраживања – стање је нешто мање поразно, захваљујући доприносима домаћих истраживача у оквиру својих под-дисциплина, али и спорадичним значајним остварењима у области преводилачке делатности, чиме се домаћа истраживачка пракса приближава глобалним токовима.

Кроз различите формалне и неформалне видове међународне сарадње, учешћа на конференцијама и у међународним пројектима, различите облике истраживачке мобилности и објављивање чланака у иностраним часописима, српски истраживачи су укључени у европске и глобалне академске токове. Ово у највећој мери важи за истраживаче из области природних и техничких наука, који су, уосталом, махом цитиранији и боље међународно рангирани од својих колега из друштвено-хуманистичког поља. Постоји, међутим, и одређен број случајева у којима се наведени облици међународног присуства остварују и у области политичких наука – иако у значајно мањој мери. Једно истраживање из 2013. године показало је да 53,5% истраживача у области друштвено-хуманистичког поља има просечан или низак индекс нивоа научно-истраживачке активности (синтетичка варијабла која обухвата објављивање, учешће на конференцијама, ангажман на пројектима и истраживачке боравке у иностранству).¹ Ови квантитативни подаци, међутим, не говоре ништа о квалитету остварених резултата, а он је, с обзиром на све проблеме и ограничења о којима ће бити речи, далеко нижег нивоа него што то квантитативна анализа наговештава.² Није извесно, исто тако, да овакве епизоде доприносе значајнијој промени стања када је реч о интернализацији добрих међународних пракси, што је, уз материјалне аспекте, нужан корак ка квалитативном побољшању перспектива у српској политиколошкој заједници.

Истраживања у области политичких наука у Србији карактерише неколико хроничних и акутних проблема, који узрокују просечно врло низак квалитет остварених резултата. У односу на академску заједницу, ови проблеми су генерисани како егзогено, тако и ендогено. У егзогене проблеме, или спутавајуће факторе, спадају они који су последица неадекватних институционалних

1) Иван Стошић, Бојана Радовановић и Михајло Ђукић, *Истраживања у области друштвених наука у Србији: преглед стања, карактеристични проблеми и препоруке*, Институт економских наука, Београд, 2013, стр. 48-54.

2) Перо Шипка, „Десет година наглог раста српске научне продукције: Али шта је са њеним квалитетом?“ у зборнику: Александар Костић (ур.) *Наука: стање, стратегија, перспективе*, САНУ, Београд, 2016, стр. 33-62.

решења везаних за рад ресорног министарства, матичног научног одбора, различитих комисија и стручних тела, и, пре свега, изразито оскудног финансирања (далеко испод европског просека) заснованог на готово неодрживом систему. Ендогени проблеми, генерисани од стране самих припадника академске заједнице у процесу истраживања или објављивања остварених резултата, међутим, барем су једнако озбиљни, а дугорочно можда и штетнији по стање дисциплине у Србији. Они се односе на суштинску неусклађеност академског понашања са међународно прихваћеним добрим праксама у областима као што су: академска етика, поштовање ауторских права, рецензирање чланака, монографија и пројеката, непогизам, успостављање и промовисање клијентелистичких мрежа, али и питања личног и професионалног интегритета заснована на недовољном личном усавршавању и унапређивању категоријално-појмовног апарата дисциплине.

Раније поменута испреплетаност научно-истраживачке сфере са сродним секторима попут сектора високог образовања и јавних финансија производи различите последице по квалитет истраживачког процеса. У овом контексту се може говорити и о процесу политизације академске сфере, омогућене пре свега значајном улогом ресорног министарства у организовању истраживачких пројектних циклуса и у свим фазама професионалног напредовања истраживача, укључујући бодовање академских резултата и категоризацију научних часописа. Са друге стране, политизација се може посматрати и као саставни део ендogene групе проблема са којима се суочава истраживачка заједница у Србији.

2. ЕГЗОГЕНИ ПРОБЛЕМИ

Када је реч о високом образовању, велики део проблема везан је за некомпетентно спровођење пакета тзв. болоњских реформи, нарочито у области докторских студија,³ као и за институционалну а тиме и практичну фрагментираност система високог образовања, будући да је у систему који обухвата осамнаест државних и приватних високошколских установа⁴ готово потпуно непознат концепт интегрисаног универзитета. Фрагментираност је још већа у случају акредитованих научних института који се баве друштвеним и хуманистичким наукама (такође њих осамнаест).⁵ Потписивање

3) Бобан Стојановић *et al.*, *Квалитет докторских студија у области друштвених и хуманистичких наука у Србији*, Група за анализу и креирање јавних политика, Београд, 2018.

4) Filip Ejdus, *Mapping and Analysis of the Social Science Research System in Serbia*, Perform, Belgrade, 2018, стр. 5-11.

5) Исто.

засебних уговора о сарадњи између истраживачких институција, или између истраживачких и високошколских институција само делимично отклања проблеме фрагментираности и не представља системско решење. На пољу остварених научних резултата, исходи су такође у далеко већој мери одређени личним залагањем и компетенцијама истраживача него било каквим видом системске подршке од стране академског система.

Фрагментираност универзитета, где су факултети – иначе еквивалентни департаментама на већини иностраних високошколских установа – готово потпуно изоловани једни од других, такође је једна од егзогених околности које негативно утичу на квалитет академских перформанси. Разуђеност је још већа у погледу научно-истраживачких института, од којих већина представља самостална правна лица, што уз потпуну организациону и истраживачку аутономију која је несумњиво позитиван аспект, подразумева и искљученост института из активности универзитета, како у области истраживања, тако и у области високог образовања.

У погледу јавних финансија (и са њима повезаним проблемом политизације области науке и истраживања, а неvezано за конкретан облик финансирања већине научних истраживања у Србији – тзв. пројектно финансирање, које подразумева да је хонорар за рад на неком од пројеката које додељује Министарство просвете, науке и технолошког развоја истовремено и плата истраживача), јасно је да су целокупна издвајања у сфери истраживања и развоја у Србији далеко испод европског просека. Према подацима УНЕСКО-а и Организације за економску сарадњу и развој (ОЕЦД), док су просечна издвајања за истраживање и развој на нивоу Европске уније око 2%, а на нивоу земаља чланица ОЕЦД нешто испод 2,5%, у Србији су она испод 1% бруто домаћег производа.⁶ Када се овоме дода чињеница да је српски бруто домаћи производ по глави становника, према подацима Светске банке, готово шестоструко мањи од БДП по глави становника на нивоу Европске уније (\$5900 према \$33723 у 2017. години), овакви подаци још упечатљивије илуструју материјални контекст у коме делују српски истраживачи.⁷ Истини за вољу, наведене димензије односе се на финансирање из

6) Видети: UNESCO Institute for Statistics, *R&D Spending by Country*, Internet, <http://uis.unesco.org/apps/visualisations/research-and-development-spending/>, 05/02/2019; OECD Science, Technology and R&D Statistics, Main Science and Technology Indicators, Gross domestic spending on R&D, Internet, <https://data.oecd.org/rd/gross-domestic-spending-on-r-d.htm>, 05/02/2019; The World Bank, *Research and development expenditure (% of GDP)*, Internet, <https://data.worldbank.org/indicator/GB.XPD.RSDV.GD.ZS?locations=RS>, 05/02/2019

7) The World Bank, *GDP per capita* (current US\$), Internet, <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=RS-EU> 05/02/2019

свих извора, укључујући и приватне, али то само имплицира да је у конкретним областима основних истраживања у друштвеним и хуманистичким наукама, традиционално перципираним као научне области мање практичне примењивости а тиме и друштвеног значаја, стање још поразније.

Осим финансијског аспекта, од значаја је и организационо-логистички. Он се односи на питања везана за расписивање пројектних конкурса, за стицање истраживачких и научних звања (пре свега, одређивање критеријума на основу којих се звања стичу и у њима напредује), за категорисање научних часописа,⁸ за успостављање и вођење регистра истраживача, и слично. Такође, уз раније поменути ниво финансирања, субоптималан је и сам начин финансирања научно-истраживачког рада:⁹ покушаји да се ова проблематика реши троструко су продужили предвиђено трајање пројектног циклуса (оригинално 2011-2014, још увек у току). Предвиђени комбиновани институционално-пројектни модел финансирања, преко новооснованог Фонда за науку¹⁰, можда ће отклонити део ових проблема, али ће дефинитивно моћи да се евалуира тек по истеку будућег пројектног циклуса. У односу на друге раније наведене аспекте, на реализацију научно-истраживачког рада у оквиру пројектних циклуса републичког министарства, а нарочито на квалитет остварених резултата, негативно делују неадекватан процес рецензирања пројектних предлога, непропорционално вредновање остварених резултата објављених у земљи и иностранству¹¹, као и дужина трајања процедура за изборе у истраживачка и научна звања.

3. ЕНДОГЕНИ ПРОБЛЕМИ

Раније изложени проблеми несумњиво отежавају бављење научно-истраживачким радом у Србији, што за последицу има чињеницу да је већина остварених резултата релативно ниског квалитета у европским и глобалним оквирима, посебно у друштвено-хуманистичком пољу. Ови проблеми су комплексни и њихово

8) Дејан Пајић, „Има ли импакт фактор алтернативу?“ у зборнику: *Зборник радова са научно-стручног скупа „СНТПИ '09: Систем научно-технолошких и пословних информација“*, 19-20. јун 2009, Центар за евалуацију у образовању и науци, Београд, 2009, стр. 57-60; Перо Шипка, „Интернационализација и евалуација као изазови српске хуманистике“ у зборнику: А. Костић (ур.) *Наука: стање, стратегија, перспективе*, САНУ, Београд, 2016, стр. 309-329.

9) Институт за упоредно право, *Упоредна анализа начина финансирања научне делатности од стране државе*, Институт за упоредно право, Београд, 2018.

10) Закон о Фонду за науку Републике Србије, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 95/2018.

11) Бранко Урошевић и Душан Павловић, „Истраживања у друштвеним наукама у Србији после 1990. године“, *Политичке перспективе*, 2/2013, стр. 103-128.

отклањање захтевало би свеобухватну промену институционално-нормативног оквира за академски и научни рад, при чему пракса показује да систем, из различитих разлога, нема капацитете да се у адекватном смислу и мери реформише, барем на кратак и средњи рок. Било би погрешно, међутим, приписати све недостатке у области друштвено-хуманистичких истраживања у Србији мањкавостима институционално-нормативног оквира, односно егзогену групацију проблема. Проблеми ендемог типа, они које различитим врстама неадекватних академских пракси производе сами чланови академске заједнице, у најмању руку су једнако значајни. Ове праксе су бројне и готово ендемски укоренење, а могу се сврстати у три веће групе – при чему неке од пракси представљају пресеке двеју или свих групâ.

У прву групу спадају праксе везане за најраспрострањенији облик академског непоштења: плагирање и аутоплагирање.¹² Свесно или нехотично преузимање делова текста из постојећих библиографских јединица и других извора без адекватног навођења и цитирања сматра се потпуно неприхватљивом академском праксом. Исто важи и за вишеструку употребу идентичних одељака сопственог текста без реферирања на оригиналну верзију. Плагијати и аутоплагијати препознати су као дела која за собом повлаче различите врсте последица; пракса међутим, говори да се ови случајеви, када је реч о објављивању чланака и монографија, у најбољем случају завршавају дискретним ограђивањем уредника и аутора и евентуалним повлачењем спорних чланака. Када је реч о присуству плагијата у различитим типовима дисертација и завршних радова, они се често предупређују употребом софтвера за откривање плагијата (као што су *Copyscape*, *iThenticate* или *Turnitin*), док њихово накнадно откривање, барем формално, повлачи за собом одузимање академског звања, а потенцијално и додатне дисциплинске/етичке санкције. У пракси, међутим, санкције неретко у потпуности изостају, посебно у околностима када починилац употребом политичког утицаја или других механизма спречава доношење одлуке о спорном питању, или утиче на формирање тела које би требало да одлучује о прекршају. Са проблематиком плагијата и аутоплагијата, и са њима повезаном проблематиком генералне академске честитости, уско је повезана и пракса фиктивних коауторстава, када се, из различитих разлога, туђи академски резултати присвајају уз знање стварног аутора, дописивањем сопственог имена као аутора чланка или друге библиографске јединице у чијем настанку се ни на који начин није учествовало.

12) Владимир В. Водинелић, „Забрана плагирања и право цитирања у науци“, *Правни записи*, Год. VI, Vol. 1, 2015, стр. 126-200.

Друга група обухвата праксе везане за различите облике непотизма, као и стварање и ширење клијентелистичких мрежа. Један број чланова академске заједнице учествује у стварању релативно затворених кругова за изразито лојалну а неетичку и често противправну сарадњу која члановима мреже омогућава стицање различитих врста користи, од материјалне добити, преко повлашћеног положаја у стручним и научним телима (укључујући редакције научних часописа), до неоснованог напредовања у рангу (што за собом често повлачи наношење директне штете припадницима академске заједнице који имају аспирације и услове за напредовање али не представљају део клијентелистичке мреже). Ово је истовремено један од начина на које се отежава међуинституционална мобилност унутар академске заједнице: интерес клијентелистичке мреже најчешће није успостављање било каквих облика сарадње који не би били под контролом или утицајем чланова мреже.

Трећа група пракси односи се на индивидуалне академске капацитете припадника академске заједнице. Наиме, захваљујући утицају бројних фактора који потичу из групе егзогених проблема, као и из других двеју целина у оквиру ендогене групе, напредовање у научним звањима могуће је и без елементарног рада на константном унапређењу сопствених академских и професионалних капацитета. Отуда се догађа да један број припадника академске заједнице, у различитим научним и наставним звањима, континуирано објављују резултате истраживања заснованих превасходно на изворима из сфере публицистике. Истовремено, употреба монографске грађе као извора драматично предњачи над коришћењем релевантне научне периодике, при чему је коришћена монографска грађа неретко застарела. Такође, услед недовољног познавања светских језика, значајан број истраживача користи искључиво домаће изворе, заобилазећи релевантне међународне часописе и доприносећи на тај начин даљој провинцијализацији српске политикологије, како у теоријско-методолошком, тако и у супстантивном смислу. Оваква пракса се често камуфлира позивањем на потребу да се домаћа политиколошка сцена ослободи наводно наметнуте стеге доминантних глобално заступљених академских дискурса; међутим, уз дозу легитимности која се оваквом апелу може признати, мора се нагласити да је жељени исход могућ једино као резултат претходног темељног упознавања са доминантним, међународно присутним академским токовима, а не њиховим *a priori* одбацивањем. Чињеница да велики број објављених резултата међу референцама не садржи ниједну релевантну међународну публикацију (или садржи њихов

изразито мали број, најчешће секундарно цитиран) ни на који начин не доприноси тежњи за развијањем аутентичног националног или регионалног политиколошког израза. Отуда су и објављени резултати неретко потпуно научно и друштвено ирелевантни и банални у најбољем, а памфлетистичко-сензационалистички, понекад налик теоријама завере, у најгорем случају. То доводи до тога да неки аутори, ако и објављују у иностранству, то чине у предаторским публикацијама које достављене материјале по правилу прихватају без икаквих измена, уредничких интервенција или рецензентске процедуре, најчешће тражећи новчану надокнаду заузврат.

Разуме се да постоје бројне врсте субоптималних пракси које се налазе у пресецима приказаних група ендогених проблема. Један од најупечатљивијих примера јесу неадекватне рецензентске процедуре. Било да је реч о рецензирању чланака, монографија или пројектних предлога, рецензентски процес се често спроводи *pro forma*, без икаквог разматрања стварних квалитета текста а понекад и издавањем бланко позитивних рецензија. Рецензентски критеријуми могу бити произвољни и вишеструко проблематични: неоправдано ниски или неоправдано оштри. Код научних чланака ово се најчешће догађа када се рецензије не спроводе у *double blind* форми, односно када је рецензенту познат идентитет аутора, и/или обратно. Ригорозније нормативно уређивање рецензентских процедура свакако би представљало део решења за наведене проблеме. Јасно је, међутим, да је то само нужан, али никако и довољан услов – наиме, на тај начин би се отклонио део егзогених проблема. На токове и исходе рецензентских процеса евидентно утичу и фактори из свих раније дефинисаних група ендогених проблема: пракса плагирања/аутоплагирања и фиктивних коауторстава, постојање непотизма и клијентелистичких мрежа, као и нивои индивидуалних професионалних квалитета припадника академске заједнице.

Треба нагласити да, без обзира на то што су представљене праксе нешто видљивији у сфери науке, ни област наставе, посебно у високом образовању, не остаје имуна на ове и сличне проблеме. Ово је једним делом последица чињенице да су високообразовне установе по правилу акредитоване и за научноистраживачки рад. Међутим, постоје и негативне праксе, такође у пресеку група ендогено индукованих проблема, које је посебно односе на наставну делатност. Оне су најчешће у вези са процедурама акредитације студијских програма (које, опет, задиру и у сферу егзогених проблема), као и са компетенцијама наставног кадра (ова врста проблема нешто је израженија у области приватног високог образовања, где институције нешто чешће прибегавају ангажовању

особља чије квалификације из различитих разлога не одговарају захтевима акредитованих студијских програма).

4. ЗАКЉУЧАК

За разлику од егзогених проблема који се махом односе на адекватност правног оквира и доступних материјалних ресурса за истраживање, ендогени проблеми су веома тешко решиви у временском распону од једне или чак двеју генерација, тим пре што субоптималне академске праксе подстичу погубне елементе система заснованог у доброј мери на негативној селекцији, чиме се, у крајњој инстанци, и последице егзогених ограничења прогресивно умножавају. У практичној сфери, ово значи да добар део остварених резултата политиколошких истраживања има изразито малу или нема никакву ефективну употребљивост, што целој научној области отежава силазак са пословичне „куле од слоноваче“ у стварни свет, и отвара питање о суштинској егзистенцијалној кризи дисциплине.¹³

Један аутор сматра, а такав став није стран значајном броју научника и истраживача у Србији, да ће „договор и сарадња у оквирима академске заједнице, што значи свих наука, увек [ће] бити лакши од договора са политичарима“.¹⁴ Међутим, да би ово важило, нужан предуслов би била, поред осталог, демонтирања раније описаних клијентелистичких мрежа које најчешће окупљају чланове како из академске, тако и из политичке сфере – у неким случајевима, један појединац може бити представник обеју заједница истовремено. Дакле, као и код већине других сложених друштвених система, готово да није могуће отклонити један појединачан проблем без истовременог суочавања са осталима. Такође, упркос увреженом мишљењу, потенцијално ефикасно унапређење нормативно институционалног оквира, укључујући и аспект финансирања научног рада у области политикологије, само по себи не би нужно

13) Joseph Leggold and Miroslav Nincic, *Beyond the Ivory Tower: International Relations Theory and the Issue of Policy Relevance*, Columbia University Press, New York [NY], 2001; Bent Flyvbjerg, *Making Social Science Matter*, Cambridge University Press, Cambridge, 2001; Bent Flyvbjerg et al. (eds.) *Real Social Science: Applied Phronesis*, Cambridge, 2012; Paul C. Avey, Michael C. Desch, “What Do Policymakers Want From Us? Results of a Survey of Current and Former Senior National Security Decision Makers”, *International Studies Quarterly*, Vol. 58, No. 2, 2014, стр. 227-246; Јелена Жарковић Ракић et al., *Имплементација научних резултата у области друштвених наука у процесима креирања јавних политика у Србији*, Институт економских наука, Београд, 2016.

14) Драган Симеуновић, „Друштвене и хуманистичке науке између оспоравања и нове улоге у савремености“, *Српска политичка мисао*, Vol. 58, No. 4, 2017, стр. 13-23. Cf. Smith Rogers M., “Should We Make Political Science More of a Science or More about Politics”, *Political Science & Politics*, Vol. 35, No. 2, 2002, стр. 199-201.

довело до драстичног квалитативног помака у погледу остварених резултата, уколико ендогено индуковани проблеми не би били искорењени или барем значајно ублажени.

Не би одговарало истини када би се тврдило да су описани проблеми присутни само у српској академској заједници. Ниједан научни систем није, нити може бити, у потпуности имун на различите врсте проблема који негативно утичу на академско окружење и на квалитет остварених резултата научноистраживачког рада. Оно што међународна добра пракса показује, међутим, а где Србија евидентно заостаје, јесте креирање и спровођење правних и етичких прописа на основу би научноистраживачки рад требало спроводити, транспарентност¹⁵ таквих правила и процедура (како везаних за саму академску продукцију, тако и за целокупан нормативно-институционални оквир унутар којег академска заједница функционише), и извесност санкционисања академског понашања које одступа од усвојених и прихваћених прописа и добрих пракси. Водеће светске научне и високообразовне институције, као и издавачке куће, по правилу имају прецизна и јавно доступна упутства академског понашања, која покривају како техничке, тако и етичке компоненте.¹⁶ Позитивна међународна искуства свакако су једна од неопходних референтних тачки у смислу евентуалног побољшања академског амбијента у Србији;¹⁷ међутим, исто тако је јасно да механичко доношење прописа неће по аутоматизму произвести напуштање лоших и усвајање добрих пракси.

Из свега наведеног следи да савремена српска политикологија, барем средњорочно гледано, има још лошију перспективу него што би се дало закључити пуком анализом нормативног и институционалног оквира. Отуда препорука за решавање акутних и хроничних проблема српске политикологије мора, поред захтева за ревидирањем и оптимизацијом институционалног система награда и казни, да обухвати и позив на интернализацију добрих пракси у оквиру саме академске заједнице.

15) Colin Elman *et al.*, "Transparent Social Inquiry: Implications for Political Science", *Annual Review of Political Science*, Vol. 21, No. 1, 2018, стр. 1-19.

16) Elizabeth S. Smith and Akan Malici, "Normative and Ethical Considerations of Political Science Research" у зборнику Elizabeth S. and Akan Malici (yp.) *Political Science Research in Practice*, Routledge, New York [NY], стр. 188-200.

17) Видети нпр. свеобухватна упутства, примере и изворе добрих академских пракси које предлаже и прописује Школа за друштвене и политичке науке Универзитета у Единбургу: The University of Edinburgh – School of Social and Political Science, *Research Ethics*, Internet, http://www.sps.ed.ac.uk/research/research_ethics, 06/02/2019.

ЛИТЕРАТУРА

- Водинелић Владимир В., „Забрана плагирања и право цитирања у науци“, *Правни записи*, Год. VI, Vol. 1, 2015, стр. 126-200.
- Закон о Фонду за науку Републике Србије, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 95/2018.
- Жарковић Ракић Јелена *et al.*, *Имплементација научних резултата у области друштвених наука у процесима креирања јавних политика у Србији*, Институт економских наука, Београд, 2016.
- Институт за упоредно право, *Упоредна анализа начина финансирања научне делатности од стране државе*, Институт за упоредно право, Београд, 2018.
- Пајић Дејан, „Има ли импакт фактор алтернативу?“ у зборнику: *Зборник радова са научно-стручног скупа „СНТПИ ‘09: Систем научно-технолошких и пословних информација“*, 19-20. јун 2009, Центар за евалуацију у образовању и науци, Београд, 2009, стр. 57-60.
- Симеуновић Драган, „Друштвене и хуманистичке науке између оспоравања и нове улоге у савремености“, *Српска политичка мисао*, Vol. 58, No. 4, 2017, стр. 13-23.
- Стојановић Бобан *et al.*, *Квалитет докторских студија у области друштвених и хуманистичких наука у Србији*, Група за анализу и креирање јавних политика, Београд, 2018.
- Стошић Иван, Бојана Радовановић и Михајло Ђукић, *Истраживања у области друштвених наука у Србији: преглед стања, карактеристични проблеми и препоруке*, Институт економских наука, Београд, 2013.
- Урошевић Бранко и Душан Павловић, „Истраживања у друштвеним наукама у Србији после 1990. године“, *Политичке перспективе*, 2/2013, стр. 103-128.
- Шипка Перо, „Десет година наглог раста српске научне продукције: Али шта је са њеним квалитетом?“ у зборнику: Александар Костић (ур.) *Наука: стање, стратегија, перспективе*, САНУ, Београд, 2016, стр. 33-62.
- Шипка Перо, „Интернационализација и евалуација као изазови српске хуманистике“ у зборнику: Александар Костић (ур.) *Наука: стање, стратегија, перспективе*, САНУ, Београд, 2016. стр. 309-329.

- Avey Paul C., Michael C. Desch, "What Do Policymakers Want From Us? Results of a Survey of Current and Former Senior National Security Decision Makers", *International Studies Quarterly*, Vol. 58, No. 2, 2014, стр. 227-246.
- Ejdus Filip, *Mapping and Analysis of the Social Science Research System in Serbia*, Perform, Belgrade, 2018.
- Elman Colin *et al.*, "Transparent Social Inquiry: Implications for Political Science", *Annual Review of Political Science*, Vol. 21, No. 1, 2018, стр. 1-19.
- Flyvbjerg Bent, *Making Social Science Matter*, Cambridge University Press, Cambridge, 2001.
- Flyvbjerg Bent *et al.* (eds.) *Real Social Science: Applied Phronesis*, Cambridge, 2012.
- Lepgold Joseph and Miroslav Nincic, *Beyond the Ivory Tower: International Relations Theory and the Issue of Policy Relevance*, Columbia University Press, New York [NY], 2001.
- OECD Science, Technology and R&D Statistics, Main Science and Technology Indicators, Gross domestic spending on R&D, Internet, <https://data.oecd.org/rd/gross-domestic-spending-on-r-d.htm>, 05/02/2019
- Smith Elizabeth S. and Akan Malici, "Normative and Ethical Considerations of Political Science Research" у зборнику Elizabeth S. and Akan Malici (yp.) *Political Science Research in Practice*, Routledge, New York [NY], стр. 188-200.
- Smith Rogers M., "Should We Make Political Science More of a Science or More about Politics", *Political Science & Politics*, Vol. 35, No. 2, 2002, стр. 199-201.
- The World Bank, *Research and development expenditure (% of GDP)*, Internet, <https://data.worldbank.org/indicator/GB.XPD.RSDV.GD.ZS?locations=RS>, 05/02/2019.
- The World Bank, *GDP per capita (current US\$)*, Internet, <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=RS-EU>, 05/02/2019.
- The University of Edinburgh – School of Social and Political Science, *Research Ethics*, Internet, http://www.sps.ed.ac.uk/research/research_ethics, 06/02/2019.

UNESCO Institute for Statistics, R&D Spending by Country, Internet, <http://uis.unesco.org/apps/visualisations/research-and-development-spending/>, 05/02/2019.

Mladen Lisanin

SERBIAN POLITICAL SCIENCE IN LIGHT OF INTERNATIONAL SCIENTIFIC PRACTICE

Resume

Political science research in Serbia is characterized by several chronic and acute problems which cause, on average, a very low level of accomplished results. With regard to the academic community in the field of political science – and within a wider area of social sciences and humanities – these problems are exogenously as well as endogenously generated. Among exogenous problems, or constraining factors, are those which are the consequences of inadequate institutional solutions related to the work of the designated ministry, scientific board of registry, various commissions and professional bodies, and, above all, extremely scarce financing (far below the European average), based on an almost unsustainable system. Endogenous problems, however, generated by the members of the academic community themselves, in the process of research or publication of accomplished results, are at least as serious, and in the long term perhaps even more hazardous with regard to the state of the discipline in Serbia. They pertain to essential incompatibility of academic behaviour with internationally accepted good practices in the fields of: academic ethics; copyrights; article, book and project reviews, nepotism, creation and promotion of client networks, as well as the issues of personal and professional integrity based on insufficient personal improvement and advancement of categorical and conceptual apparatus of the discipline. The author claims that, unlike exogenous problems which are mainly related to the adequacy of legal framework and available material resources for research, endogenous problems are particularly hard to solve within a timespan of one or even two generations – all the more so because suboptimal academic practices instigate the detrimental elements of the system, based to a large extent on negative selection, thus, in the last instance, progressively multiplying the consequences of exogenous problems as well. In the sphere of practice, this means that a large part of research has a particularly small, or even non-existent effective utility, which makes it difficult for the entire scientific field to come down from the proverbial “ivory tower” into the real world, while opening the issue of deep existential crisis of the discipline.

The conclusion is that contemporary Serbian political science, in the middle term at least, has an even bleaker perspective than mere analysis of the normative and institutional framework might suggest. Therefore, a recommendation for resolving acute and chronic problems of Serbian political science must, aside from demands for revising and optimizing the institutional system of awards and sanctions, include a plea for internalization of good practices within the academic community itself.

Keywords: Serbia, political science, humanities and social sciences, academic practice

* Овај рад је примљен 31. јануара 2019. године, а прихваћен на састанку Редакције 7. марта 2019. године.